

לחתות גחלים גמורות, שיש בהן שלהבת, כפי שדרשו [בגמ' פסחים (ע"ה, ב)] מהפסוק 'חגלי אש' (תוס' רא"ש כאן תוס' ישנים שם ותוס' זבחים סד, א ד"ה מן, בשם ר"ת; המפרש תמיד כח, ב ד"ה ופינה).

בְּכָל יוֹם חוֹתָה בְּשָׁל אַרְבַּעַת קַבִּין וּמַעֲרָה לְהוֹף שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, שכדי שהמחתה של שלשת קבין תהיה מלאה כולה, שזהו דרך כבוד של מעלה, תיקנו שיחתה בגדולה, ויערה ממנה לקטנה ותתמלא כולה [שאם יחתה בקטנה, יתפזרו הגחלים בדרתו מהכבש, ולא תהיה המחתה מלאה] (ע"פ תוס' ישנים להלן מה, א ד"ה נתפזרו, ותפארת ישראל ד יכין לא). ויש שכתב, שכך היא הלכה למשה מסיני (רבינו אליקים).

בְּכָל יוֹם יִהְיֶה זֶהָבָה יְרוֹק וְהַיּוֹם אֲדוּם דְּבָרֵי רַבֵּי מִנְחָם - מפני שהזהב האדום חשוב יותר, וזהו כבוד היום (מאיירי להלן מד, ב. וראה רע"ב ד, ד, תוס' יו"ט שם, שזהו זהב פרוים המוכר אחרון בגמ' להלן שם, שהוא החשוב שבכל מיני הזהב). ויש שפירש, שזהב אדום דומה לדם פר שבו מצות היום להזות מדמו בכמה מקומות (תוס' יו"ט שם, בפ' השני).

ולדעת חכמים, גם ביום הכיפורים היה זהבה ירוק (שושנים לדוד ד, ד, בדעת הרמב"ם עבודת יום הכיפורים ב, ה). ויש שסובר שחכמים אינם חולקים על רבי מנחם (שושנים לדוד שם, בדעת הרא"ש שפסק שצריך זהב אדום. והוסף, שאפשר שאף הרא"ש סובר שחולקים, אלא שפסק כרבי מנחם).

בְּכָל יוֹם מְקַרֵּיב פָּרָס בְּשִׁתְּרִית וּפָרָס בֵּין הָעֶרְבִים, ומהלשון 'בכל יום' משמע שאף בשבת היה מקטיר שיעור זה, ואף לסוברים ששיעור 'פרס' הוא רק מדרבנן, ומדאורייתא די בכזית (ראה רש"י זבחים קט, ב ד"ה אמר רבה. אמנם דעת תוס' בכריתות ו, ב ד"ה המפטם, ששיעור פרס הוא הלכה למשה מסיני), מכל מקום אין הקטרת פרס נאסרת בשבת משום הבערה שלא לצורך גבוה, כיון ששיעור 'זזית' הוא רק 'למטה', שלא יקטיר פחות מכך, אבל אין לה שיעור 'למעלה', וכמה שמוסיף בשיעור הוא בכלל מצות הקטרה שדוחה שבת (גבורת ארי להלן מה, א. וראה מנחת אברהם).

וְהַיּוֹם מִן הַקִּיטוֹן שָׁל זֶהָב - ודוקא מקידוש שני ואילך, אבל קידוש ראשון היה מקדש מן הכיור (רש"י לעיל לא, ב ד"ה וקידש). ויש סוברים שגם קידוש ראשון היה מקדש מן הקיתון של זהב (רא"ש סדר עבודת יום הכיפורים; מאיירי להלן מה, א. ובידורשמי יומא ד, ה נחלקו אמוראים בזה).

גְּמֵרָא. וְהַפְתִּיב וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד, ואף שבלאו הכי 'ביאה ריקנית' אסורה, דיינו שאסור לבא להיכל שלא לשם עבודה [כמבואר במנחות (כז, ב, ראה רמב"ם ביאת מקדש ב, ב, וראה עוד לקמן נג, א)], מכל מקום הוצרך הכתוב ללמנון שבעשרת ההקטרה שלפני ולפנים אסור להיכנס להיכל אף לשם עבודה (מאיירי להלן מד, א, בת' השני). ועוד יש לפרש, שאיסור 'ביאה ריקנית' הוא דוקא כשנכנס דרך פתח ההיכל שבמזרח, שזוהי 'דרך ביאה', אבל אם נכנס דרך הגג או דרך הפתחים הקטנים שבצדי העזרה, אינו עובר משום 'ביאה ריקנית', ולכן הוצרך הכתוב לאסור כל שהייה בהיכל בשעת ההקטרה (מאיירי להלן מד, א בת' ראשון. וראה גם גבורת ארי שם). ויש שכתבו, שמהפסוק 'וכל אדם לא יהיה וגו'' לומדים שמלבד האיסור שיש על הגברא בביאה להיכל שלא לצורך עבודה, יש כאן גם דין מצד העבודה, שבעשרת ההקטרה שלפני ולפנים לא יהיה שום אדם באהל מועד, ואם עבד בשעה שהיה שם אדם, עבודתו פגומה (הערות הגרי"ש אלישיב; מנחת אברהם).

וְהָיָה הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, טְהוֹר מְקַלֵּל שְׁהוּא טְמֵא, לִימַד עַל טְבוּל יוֹם שְׁכַשְׁר בְּפָרָה - שהמילה 'טהור' מיותרת, ויש ללמוד מכך שהכתוב מדבר במי שהיה טמא מעיקרא, ואינו טהור כעת לגמרי, אלא טהרתו היא רק לגבי הטומאה שהיתה בו (רש"י, ע"פ שיח יצחק). או שיש ללמוד מכך שהכתוב מדבר במי שרק כאן הוא טהור אבל לענין אחר הוא טמא, וזהו טבול יום, שטהור לחולין ולמעשר שני וטמא לענין תרומה (רש"י יבמות ע"ב, א ד"ה הטהור).

ואין לומר ש'הטהור' בא ללמד בדרך 'מוציא מיד משמע' [שלחכמים שדרשו את הפסוק הקודם (במדבר יט, יט) 'ולקח אזוב וטבל במים איש טהור', 'איש' ולא אשה, שאין הטבילה כשרה בה, בא 'הטהור' שכתוב בהזאה ללמד שהזאה באשה כשרה, ולרבי יהודה שדרש 'איש' ולא קטן, שאין הטבילה כשרה בו, בא 'הטהור' ללמד שהזאה בקטן כשרה], משום שטבילת האזוב במים והזאת המים על ידו, עבודה אחת היא, ואי אפשר לחלקה לשנים ולומר שיש שפסול לטבילה וכשר להזאה (גבורת ארי).

כְּמֵאֵי דְמַסִּיק תַּעֲלָא מִבֵּי פְרָבָא - כמו ששועל שדורס ברגליו על שדה חרושה, אינו מעלה דבר, שהעפר אינו נדבק ברגליו (רש"י, ע"פ מהרש"א מכות כד, ב, ורש"ש כאן). ויש שפירש, שהדמיון לשועל הוא בכך שהשועל אינו מוציא שום מזון משדה חרושה, שהרי יש בה רק זרעים ועשבים, והשועל אינו אוכל דברים אלו (ערוך ערך כרב - ב).

מוֹטָב יָבֵא זְכָאֵי וְיִכְפֹּר עַל הַחַיִּיב וְאֵל יָבֵא חַיִּיב וְיִכְפֹּר עַל הַחַיִּיב, ולכן ביודיו ראשון אינו מזכיר אחרים, שרק לאחר שהתוודה על עצמו ונעשה זכאי, ראוי לכפר על אחרים (רש"י). ומה שמזכיר 'בית' ביודיו ראשון [כמבואר במשנה לעיל (לה, ב)], אף שעדיין לא התכפר בעצמו, משום שאשתו נחשבת כגופו (ריטב"א). וראה ביארנו לעיל שם, שיש שפירשו ש'בית' היינו בני ביתו). ועוד, שעוונות אשתו נחשבים כאילו הם עוונות עצמו, שכיון שבידו למחות בה, הרי הוא נענש על עוונותיה (שיח יצחק, בפ' השני).

מִשְׁנֵה. שְׁהָטוּ וְקָבַל בְּמִרְקָא אַתְּ דְמו - וכשם שבשחיטת התמיד לאחר ששחט בו רוב שני סימנים היה נותן לאחר למרק [-לסיים] את השחיטה (כמבואר במשנה לעיל (לא, ב)), ולא היה ממרק בעצמו משום שהיה טרוד בקבלת הדם, כך כאן בשחיטת הפר לא היה מסיים את השחיטה בעצמו, אלא נותן לאחר לסיימה, והתנא קיצר כאן וסמך על מה שפירש זאת לעיל, ואדרבה, בקבלת דם הפר שהטירדה מרובה יותר, כל שכן שהיה נותן לאחר לסיים השחיטה (תוס' ר"ד; תוס' יו"ט ד, ג; גבורת ארי). ויש סוברים, שהיה ממרק את שחיטת הפר בעצמו, שהעבודות המיוחדות ליום הכיפורים אינן כשורת אלא בכרך גדול (תפארת ישראל שם יכין יט; רש"י לעיל י"ב, א).

וְנוֹתְנוּ לָמִי שְׁהוּא מְמַרְס בּוּ עַל הַרוֹבֵד הַרְבִּיעִי שְׁבִיחֵל כְּרִי שְׁלֹא יִקְרוֹשׁ עד שתיעשה עבודת הקטורת (רש"י). ולא היה ממרס במקום קרוב יותר להיכל, שמא מתוך טירדותו במירוס לא יתן דעתו ויכנס עם הדם לתוך ההיכל (גבורת ארי), ולא היה מתרחק יותר, כדי שהדם לא יקרש משיטלנו הכהן גדול מידו עד שיגיע למקום ההזאה (שם; תפארת ישראל ד יכין כב).

וְחוֹתָה מִן הַמַּעֲוָלָת הַפְּנִימִיּוֹת, מאותן גחלים שנתאכלו ונעשו דקות ואין בהן שלהבת, וכפי שדרשו [בתורת כהנים (אחרי ג, ד)] מהפסוק (ויקרא טז, יב) 'גחלי אש', שצריך שתהיה האש בטילה לגבי הגחלים (ע"פ תוס' רא"ש כאן תוס' ישנים להלן מד, ב בשם רשב"ם). ויש שלא גרסו כן במשנתנו, שלדעתם ביום הכיפורים צריך